

ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΣΤΗ ΣΚΟΤΙΑ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΥΤΕΡΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΜΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΜΠΗ

Διευθυντοῦ Παιδαγ, Ἀκαδημίας Θεσ)νίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τμήμα μεθόδων (Department of Methods)

Τὸ Τμήμα τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα τὰ Τμήματα τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House. Τὸ προσωπικὸ του ἀποτελεῖται ἀπὸ 16 καθηγητὰς. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του εἶναι: Ἡ ὀργάνωσι τοῦ προγράμματος τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων τῶν σπουδαστῶν, πού, ὅπως εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ποῦμε παραπάνω, γίνονται στὰ σχολεῖα τῆς περιφέρειας τοῦ Κολλεγίου, ἢ παρακολούθησι τῶν διδασκαλιῶν τῶν σπουδαστῶν καὶ ἡ ἐκτίμησι τῶν διδακτικῶν τῶν ἱκανοτήτων, ἢ ὀργάνωσι κύκλων μαθημάτων καὶ φροντιστηρίων σχετικῶν μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ τίς μεθόδους γενικὰ τῆς διδασκαλίας, μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ διοίκησι μιᾶς τάξεως καὶ μὲ ἄλλα θέματα σχολικῆς πράξεως, ἢ προετοιμασία ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν μέσα στὸ Πρότυπο καὶ σὲ σχολεῖα τῆς πόλεως τοῦ Ἐδιμβούργου ἢ ἄλλων πόλεων καὶ κωμοπόλεων.

Οἱ ὑπηρετοῦντες στὸ Τμήμα τοῦτο καθηγηταὶ ἔχουν τὴν εὐθύνη τῆς παρακολούθησεως τῶν πρακτικῶν διδασκαλιῶν τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν στὰ διάφορα σχολεῖα. Κάθε Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο ἔχει μιὰ πολὺ ἐκτεταμένη περιφέρεια σχολείων κάθε τύπου, ὅπου μεταβαίνουν οἱ ἐκπαιδευόμενοι γιὰ νὰ ἀσκηθοῦν στὸ διδάσκειν καὶ στὴ διοίκησι τῆς τάξεως ἢ τοῦ σχολείου — στὴν περίπτωσι ὀλιγοθεσιῶν σχολείων. Τὸ Πρόγραμμα κατανομῆς τῶν ἀσκουμένων ρυθμίζεται πολὺ πρὶν, σὲ συνεργασία μὲ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Τμήματος καθηγητὴ καὶ τοὺς Διευθυντὰς τῶν σχολείων. Φυσικὰ ἡ συνεργασία αὐτὴ γίνεται μὲ τοὺς Διευθυντὰς ἐκείνους πού δείχνουν κατανόησι, προθυμία καὶ ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένη ἐνημέρωσι στὰ μεθοδολογικὰ κυρίως ζητήματα. Οἱ ἀσκούμενοι χωρίζονται σὲ μικρὰς ομάδες καὶ ὁ κάθε καθηγητὴς τοῦ Τμήματος ἔχει τὴν εὐθύνη μερικῶν ἀπὸ τίς ομάδες, πού διασκορπίζονται σὲ ποικίλας τάξεις ἐπὶ 2 ἕως 3 ἑβδομάδες σὲ κάθε χρονικὴ περίοδο. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι τὰ περισσότερα σχολεῖα εἶναι πολυτάξια μὲ πολλὰς τάξεις. Συνηθισμένος εἶναι ὁ τύπος σχολείου μὲ 15-20 τάξεις, πόλλα δὲ σχολεῖα ἔχουν καὶ 30 τάξεις, μὲ ἴσο ἀριθμὸ διδασκάλων. Ἔτσι σὲ ἓνα σχολεῖο μπορεῖ νὰ ἀσκοῦνται πολλοὶ σπουδασταὶ καὶ σπουδάστριες.

Στὸ διάστημα τῆς πρακτικῆς ἀσκήσεως ὀργανώνονται στὰ σχολεῖα αὐτὰ καὶ ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι σὲ τάξεις πού παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καὶ πραγματοποιοῦνται φροντιστηριακὰ μαθήματα πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀσκησι τῶν σπουδαστῶν γιὰ τὴ συζήτησι τῶν διαφερόντων καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ κάθε σπουδαστοῦ. Στὴν περίπτωσι σπουδαστῶν πού προορίζονται γιὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως τίς ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι ἐκτελοῦν οἱ εἰδικοὶ στὸ διδασκόμενο μάθημα καθηγηταί, π.χ. τὴν ὑποδειγματικὴ διδασκαλία τῆς Τριγωνομετρίας θὰ κάμη ὁ μαθηματικὸς, τὴν ὑποδειγματικὴ τῆς Ἱστορίας ὁ ἱστορικὸς κ.ο.κ.

Ἐντύπῳ κάνει ἡ εἰλικρίνεια μὲ τὴν ὁποία οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν τὶς ἀδυναμίες τους κατὰ τὴ διεξαγωγή τῆς ὑποδειγματικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐνθάρρυνσι τῆς κριτικῆς ἀπὸ μέρους τῶν σπουδαστῶν. Ἰδιαιτέρη προσοχὴ καταβάλλεται στὴν κατάρτησι τῶν καθηγητῶν τῆς Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως στὰ μεθοδολογικὰ ζητήματα καὶ γιὰ τὸ χρόνος ἀσχίσεώς των εἶναι πιὸ περιορισμένος (γιὰ τὴ παρακολουθοῦν παιδαγωγικὰς σπουδὰς 1 ἔτους) καὶ γιὰ τὸ ἀποτελεῖ κοινὴ πεποίθησι ὅλων, ὅτι μιὰ ἐπιτυχῆς διδασκαλία βοηθεῖ ἀφάνταστα στὴν καλλιέργεια τῶν διαφερόντων τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ ἀντικείμενα τῆς μαθήσεως καὶ στὴν ἀνάπτυξι τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς αὐτενεργείας γενικὰ τῶν μαθητῶν, πὺ ὁδηγοῦν αὐτοὺς στὴ παραπέρα βελτίωσι καὶ πρόοδο, τόσο στὴ διάρκεια τῶν σπουδαστῶν τους ὅσο καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτές. Ὅταν οἱ ὑποδειγματικὰς διδασκαλίαι γίνωνται στὸ Πρότυπὸ τοῦ Κολλεγίου παρακολουθοῦνται, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ δίκτυο τηλεοράσεως ἀπὸ τὶς αἴθουσας τῶν σπουδαστῶν, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ βρίσκωνται μέσα στὴν τάξι, ὅπου γίνεται ἡ διδασκαλία. Σήμερα τὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Morey House διαθέτει τέτοιον δίκτυον μὲ 11 συσκευὰς παρακολουθήσεως καὶ μιὰ διδασκαλία μπορεῖ νὰ παρακολουθῆται ταυτόχρονα ἀπὸ 11 ὁμάδες σπουδαστῶν μὲ κάθε ἄνεσι, καὶ χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ὁ διδάσκων καὶ οἱ μαθηταὶ του. Κατὰ τὴν ὥρα πὺ γίνεται ἡ διδασκαλία οἱ σπουδασταὶ κρατοῦν σημειώσεις καὶ ὅταν ἡ διδασκαλία - πὺ παίρνεται καὶ σὲ ταινία - τελειώσῃ γίνεται συζήτησι καὶ κριτικὴ μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν καὶ τοῦ διευθύνοντος τὴν ὁμάδα καθηγητοῦ τῆς Διδακτικῆς. Ὅταν ἡ διδασκαλία εἶναι ἐνδιαφέρουσα ξαναπροβάλλεται καὶ στὰ ἐπόμενα ἔτη σὲ ἄλλους σπουδαστάς.

Ἀρκετὰς διδασκαλίαι γίνονται στὸ Τμῆμα τῶν Μεθόδων ἀναφορικὰ μὲ τὴν κατασκευὴ καὶ ὀρθὴ χρῆσι τῶν ποικίλων ἐποπτικῶν μέσων κατὰ τὴν διδασκαλία. Τὸ ἀξίωμα τῆς ἐποπτείας, ὅπως καὶ ἐκεῖνο τῆς αὐτενεργείας θεωροῦνται βασικὰ γιὰ μιὰ συγχρονισμένη καὶ ἐπιτυχῆ διδασκαλία, ἀλλὰ χρειάζεται ἐπιδεξιότητα στὴν ἐφαρμογὴ τους.

Τμῆματα ἀκαδημαϊκῶν μαθημάτων (Ἀγγλικῆς Γλώσσης, Ἱστορίας, Γεωγραφίας, Μαθηματικῶν, Φυσικῶν, Ξένων Γλωσσῶν).

— Ἡ ἐργασία στὰ Τμῆματα αὐτὰ ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν κατηγορίαν τῶν σπουδαστῶν, πὺ αὐτὰ δέχονται. Ἔτσι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς μωοῦνται στὶς μεθόδους διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τῆς εἰδικότητός των καὶ ἄλλοι προσέρχονται γιὰ τὴν εὐρύτερη κατάρτησι τους στὸν τομέα τῆς εἰδικότητός των ἢ καὶ σὲ ἄλλους κλάδους. Οἱ πτυχιούχοι Πανεπιστημίων κ.ἄ. Σχολῶν παρακολουθοῦν κυρίως μαθήματα πὺ τοὺς καταρτίζουν μεθοδολογικὰ, ὥστε νὰ διδάσκουν μὲ μεθοδικότητα, πὺ δίνει σιγουριά στὸν διδάσκοντα, ὠφελεῖ τοὺς διδασκαμένους καὶ διευκολύνει τὴν ὀρθὴ παιδονομία τῆς τάξεως. Οἱ σπουδάστριαι πὺ ἐργάζονται γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας παρακολουθοῦν μαθήματα στὰ τμῆματα αὐτὰ μὲ κύριον σκοπὸ τὴν εὐρύτερη ἐγκυκλοπαιδικὴ τους μόρφωσι, τόσο σὲ βάθος ὅσο καὶ σὲ πλάτος. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ σπουδαστάς ἄλλων κατηγοριῶν; ὅπως εἶναι ἐκεῖνοι πὺ φοιτοῦν γιὰ Δίπλωμα καθηγητοῦ Τεχνικῶν, Οἰκιακῆς Οἰκονομίας κλπ. Οἱ σπουδασταὶ μὲ εἰδικὴ μόρφωσι εἰσάγονται καὶ στὴ Φιλοσοφία καὶ τὴ θεωρία τῆς ἀγωγῆς γενικὰ καὶ εἰδικὰ, δηλαδὴ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ μάθημα τῆς εἰδικότητός των, γιὰ νὰ γνωρίζουν γιὰ τὸ διδάσκον αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, γιὰ τὸ διδάσκον ἔτσι καὶ ὄχι ἀλλοιῶς. Τέλος, καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικόν, ὁδηγοῦνται στὴν ἀξιολόγησι τῶν χρησιμοποιουμένων ἢ καὶ νέων σχολικῶν βιβλίων καὶ ἐγχειριδίων καὶ ἀσκοῦνται στὴ χρῆσι τῶν ὀπτικο - ἀκουστικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ τὴν ἀξιολόγησι τους. Αὐτὰ γίνονται γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἢ εὐθύνῃ γιὰ τὴν ἐπιλογή τῶν ἀναγνωστικῶν καὶ λοιπῶν βιβλίων τῶν μαθητῶν ἀφίεται στοὺς ἴδιους τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Ἐπειδὴ κυκλοφοροῦν πάρα πολλὰ βιβλία γιὰ μαθητάς οἱ διδάσκαλοι των πρέπει νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ κρίνουν τὰ βιβλία

αυτά και να συνιστούν τα καλύτερα. Ο Σύλλογος των διδασκόντων κάθε σχολείου αποφασίζει μόνος του για τα βιβλία, που θα εισαχθούν στο σχολείο, και κάθε διδάσκαλος παρουσιάζει έκθεσι για τα βιβλία που νομίζει πιο κατάλληλα.

Τμήμα 'Αγγλικής (English Department)

Το Τμήμα τούτο έχει 6 καθηγητές, αλλά προβλέπεται σύνταγμα ή αύξησι του αριθμού των, λόγω της σπουδαιότητος που αποδίδεται σήμερα στο έργο του, που συνίσταται: α) στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και λογοτεχνίας και β) στην προπαρασκευή των σπουδαστών στο να την διδάσκουν σωστά. Οι μισοί από τους σπουδαστάς του Κολλεγίου, ανήκοντες σε διάφορες κατηγορίες, σπουδάζουν συστηματικώτερα την αγγλική γλώσσα, γιατί οι γνώσεις που πήραν στα σχολεία της Β) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως δεν κρίνονται έπαρκεις για μέλλοντες διδασκάλους. Ο διδάσκαλος, όποια κι αν είναι η ειδικότητά του, πρέπει να κατέχη πλήρως τη γλώσσα και αυτό αποτελεί βασική υποχρέωσι για το Τμήμα 'Αγγλικής να το επιτύχη, στην περίπτωσι των ασκουμένων σε αυτό σπουδαστών. Κάθε διδάσκαλος πρέπει να έχη την ικανότητα να επικοινωνή με ευχέρεια με τους μαθητάς του, ιδιαίτερα την ικανότητα της επικοινωνίας με τον προφορικό λόγο. Σάν σπουδαστής λοιπόν του Παιδαγωγικού Κολλεγίου όφείλει να κατανοήση το πεδίο της γλώσσας και τα όριά της. Το θέμα της διδασκαλίας της αγγλικής παρουσιάζει πολλά προβλήματα για τους καθηγητάς του Κολλεγίου γιατί οι σπουδασταί του ανήκουν σε διάφορες κατηγορίες. Άλλοι είναι πτυχιούχοι Παν)μίου, άλλοι απόφοιτοι άλλων Σχολών και άλλοι έρχονται με τα έφοδια του άποφοίτου Γυμνασίου. Χρειάζεται λοιπόν να υπάρχουν τέτοια προγράμματα, που να ανταποκρίνονται στις γλωσσικές γνώσεις των σπουδαστών και να τους βοηθούν στην παραπέρα γλωσσική τους ανάπτυξι, όπου τούτο επιβάλλεται. Ο απόφοιτος ενός Κολλεγίου Καλών Τεχνών π.χ. που έρχεται στο Moray House για παιδαγωγικές σπουδές, ασφαλώς γνωρίζει να μιλάη για την τέχνη του, το ειδικό λεξιλόγιο της ειδικότητός του, αλλά σάν διδάσκαλος Καλών Τεχνών ίσως να μη γίνεται πάντοτε αντιληπτός από τους μαθητάς του. Τού είναι απαραίτητη ή αναζήτησι νέων μορφών έκφράσεως και ή εξοικειωσί του με αυτά, αν θέλη ή διδασκαλία του να παρουσιάζη τη σαφήνεα εκείνη που θα τον φέρνη σε έπαφή με τους μαθητάς του και να αποδίδη καρπούς. Αντίθετα ή σπουδάστρια που εργάζεται για το Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως πρέπει να διευρύνη τις γνώσεις της στη γλώσσα και ταυτόχρονα να μνηθθ ή στις μεθόδους διδασκαλίας της σε παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, ενώ ο πτυχιούχος της φιλολογίας θα πρέπει να πάρη μαθήματα μόνο στις μεθόδους διδασκαλίας του μαθήματος τούτου. Υπογραμμίζεται ακόμη και ο ρόλος που παίζει ή λογοτεχνία στην άρτιώτερη γλωσσική κατάρτισι των σπουδαστών γενικά.

Άπό τα προγράμματα μαθημάτων που καταρτίζει το Τμήμα 'Αγγλικής, θα ασχοληθούμε κυρίως με εκείνο που προορίζεται για διδασκάλισσες Α) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως, που παρακολουθούν τον τριετή κύκλο σπουδών. Οι σπουδάστριες αυτές έρχονται κατ' ευθείαν από τα σχολεία της Β) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως, όπου οι καθηγηταί τους της φιλολογίας είναι υποχρεωμένοι να διδάξουν την γλώσσα έτσι ώστε να τις βοηθήσουν να επιτύχουν στις εξετάσεις του 'Ακαδημαϊκού 'Απολυτηρίου. Υπάρχουν βέβαια και φιλόλογοι που βοηθούν τους μαθητάς των να αγαπήσουν τη μελέτη και τη λογοτεχνία, πράγμα που συντελεί στην περαιτέρω γλωσσική ανάπτυξι των μαθητών των, αλλά αυτό γίνεται σε περιωρισμένη κάπως κλίμακα, αν και καταβάλλονται όλο και περισσότερες προσπάθειες προς την κατεύθυνσι αυτή. Η μέλλουσα διδασκάλισσα, εκτός από την τυπική γνώσι της γραμματικής και του συντακτικού και μερικών κλασικών λογοτεχνικών έργων, πρέπει: α) να γνωρίζη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μητρικής της γλώσσας, τις ιδιορρυθμίες της, β) να ξέρη

τί είναι εκείνο που κάνει ένα κείμενο καλό — όχι απλώς όρθο φραστικά — πράγμα που μας υποχρεώνει να λάβουμε υπ' όψιν τόν συγγραφέα και τις προθέσεις του καθώς και τή μορφή τής γλώσσας — τὸ ὄφος — που αὐτὸς χρησιμοποιεῖ, καὶ γ) νὰ συναισθανθῇ τὴν πραγματικὴ ἀξία τής λογοτεχνίας σὰν μέσου καθολικῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπεκτείνῃ τὴ μελέτη τῆς στὸ τόσο πλούσιο πεδίο τῆς λογοτεχνίας. Καταλαβαίνομε τώρα γιατί τὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House δίνει μεγάλη σημασία στὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας στὶς μέλλουσες διδασκάλισσες καὶ στὸν καταρτισμὸ οὗσο γίνεται πρὸς τελείων προγραμμάτων μαθημάτων γιὰ τὴν κατηγορία αὐτὴ τῶν σπουδαστριῶν, καθὼς καὶ τὴν ἐφαρμογὴ συγχρόνων μεθόδων διδασκαλίας των. Ἡ διαπίστωση ὅτι γιὰ σπουδάστριες — καὶ σπουδαστὰς — που ἔχουν περατώσει τὶς γυμνασιακὰς τὸς σπουδὰς ἢ ἐργασία σὲ μικρὰς ομάδες μὲ τὴ διαλογικὴ μορφή διδασκαλίας εἶναι ἢ περισσότερο ἐνδεδειγμένη ἀρχίζει νὰ βρίσκῃ τὴν πρακτικὴ τῆς ἐφαρμογῆς στὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς — σὰν μητρικῆς φυσικὰ — γλώσσας στὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House.

Βασικὰ ἐμπόδια στὴ γενίκευσι τοῦ τρόπου τούτου ἐργασίας στὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς εἶναι ἢ ἔλλειψι στεγαστικῶν χώρων καὶ ἢ ἔλλειψι προσωπικοῦ, που ὅμως σύντομα θὰ ἀντιμετωπισθοῦν κατὰ τὰς αἰσιόδοξες προβλέψεις τῶν καθηγητῶν τοῦ Κολλεγίου. Πρὸς τὸ παρὸν οἱ πρωτοετεῖς σπουδάστριες διδάσκονται μὲ τὸ σύστημα τοῦτο. Παρακολουθοῦν καὶ γενικὰ μαθήματα σὲ ὑψηλότερο ἐπίπεδο παρ' ὅτι στὰ σχολεῖα τῆς Δευτεροβάθμιας Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ ἢ περισσότερη ἐργασία γίνεται σὲ μικρὰς ομάδες καὶ ὑπὸ φροντιστηριακὴ μορφή, που ἐπιτρέπει στὸν διδάσκοντα νὰ λαμβάνῃ υπ' ὄψιν τὴν κάθε σπουδάστρια σὰν ἄτομο — δηλ. τὸ βασικὸ ἐπίπεδο γλωσσικῆς τῆς ἀναπτύξεως — ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ τὴν βοηθήσῃ στὴ γλωσσικὴ τῆς τελειοποίησι. Οἱ γραπτὰς ἐργασίες παίζουσι σημαντικὸν ρόλον στὴν περίπτωσι αὐτῇ. Ἔτσι που δίδονται σχετίζονται ἄμεσα πρὸς τὴν μελλοντικὴν τὸς ἐργασία στὰ σχολεῖα καὶ πρὸς τὴν βαθμίδα γλωσσικῆς ἀναπτύξεώς τὸς καὶ ἐπὶ πλέον τὶς εἰσάγουσι προοδευτικὰ σὲ νέας περιοχὰς τῆς λογοτεχνίας, που τὸς ἦταν ἐντελῶς ἄγνωστες. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀγγλικῆς διακόπτεται στὸ Β' ἔτος, ἀντίθετα πρὸς ὅτι γίνεται στὸ Παιδαγωγικὸν Κολλέγιο τοῦ Dundee, ὅπου τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκειται καὶ στὸ Β' ἔτος 2 ὥρες τὴν ἐβδομάδα, γιὰ νὰ συνεχισθῇ συστηματικώτερη ἀκόμη στὸ Γ' ἔτος σπουδῶν, ὅπου διατίθενται 3 ὥρες τὴν ἐβδομάδα, δηλ. μιὰ ὥρα περισσότερη ἀπὸ ὅτι στὸ Κολλέγιο τοῦ Dundee κατὰ τὸ Β' ἔτος. Ἡ διδασκαλία γίνεται σὲ ὁλόκληρη τὴν τάξιν σὲ μιὰ σειρά θεμάτων που διαλέγουσι οἱ ἴδιοι οἱ διδάσκοντες, ἀλλὰ ἀπαιτοῦν κατ' ἰδίαν μελέτη — δηλ. ἀτομικὴ ἐργασία ἀπὸ μέρους τῶν σπουδαστριῶν πάνω σὲ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα ἐκλεκτὰ ἔργα τῆς Σκωτικῆς λογοτεχνίας. Οἱ σπουδάστριες εἶναι ἀκόμη ὑποχρεωμέναι νὰ παρουσιάσωσι καὶ μιὰ ἀξιόλογη γραπτὴ ἐργασία σὲ θέμα που ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ εἰδικὰ τὸς διαφορόντα. Μερικὰς σπουδάστριες ἐπεκτείνουν τὴν κατ' ἰδίαν μελέτη τὸς σὲ 3 ἕως 4 θέματα, που ἀγκαλιάζουσι ἕνα ἀρκετὰ εὐρὺ πεδίο τῆς λογοτεχνίας καὶ δέχονται σημαντικὴν σὲ βάθος καὶ πλάτος φροντιστηριακὴν βοήθειαν. Ἡ προοπτικὴ τῶν καθηγητῶν τοῦ Τμήματος τούτου εἶναι νὰ ἐπεκταθοῦν ἀκόμη περισσότερο οἱ ἐργασίαι τοῦ εἴδους αὐτοῦ σὲ μεγαλύτερον ἀριθμὸν σπουδαστριῶν, που δείχνουσι διαφέρον γιὰ τὴν λογοτεχνίαν. Πρὸς τὸ παρὸν γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν σπουδαστριῶν αὐτῶν ἔχει περιληφθῇ στὰ μαθήματα ἐξειδικεύσεως καὶ τὸ μάθημα τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας, που διδάσκειται σὲ ἐπίπεδο πανεπιστημιακόν, φυσικὰ.

Ἡ ἐξειδίκευσι δὲν περιορίζεται στὴ μελέτη ἀπλῶς τῆς λογοτεχνίας, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ σὲ διάφορες γλωσσικὰς μελέτας, ὅπως π.χ. στὴ μελέτη τῶν παιδικῶν γραπτῶν (ἐκθέσεων, διηγημάτων παιδικῶν, που γράφονται ἀπὸ τὰ παιδιά, κλπ.). Οἱ πρόσφατες γλωσσολογικὰς ἐρευναι στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπηρεάζουσι τὶς ἰδέαι τῶν διδασκόντων σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο τῆς διδασκαλίας τῆς ἀνα-

γνώσεως, τῆς ἐκθέσεως, τῆς γραμματικῆς κλπ. θεμάτων τῆς γλώσσας. Πράγματι ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ἡ ἔρευνα ἔχει γίνει μιὰ ἀπὸ τίς ἀναγκαῖες ἐργασίες στὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς τοῦ Κολλεγίου, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα μέσα, καὶ ἰδίως τὸ λίγο προσωπικὸ δὲν ἐπιτρέπουν ἀνάληψι σοβαρῶν ἐρευνῶν. Ἀνάμεσα στὰ θέματα, ποὺ τώρα ἐξετάζονται ἐρευνητικὰ εἶναι καὶ τὰ παρακάτω: Ποιὰ εἶναι ἡ σχέση ἀνάμεσα στὸ γραπτὸ καὶ προφορικὸ λόγο; Εἶναι χρήσιμοι οἱ γραμματικοὶ τύποι, ποὺ διδάσκονται στὰ παιδιά καθὼς καὶ οἱ μορφές συντάξεως, ποὺ τοὺς μαθαίνουν, γιὰ τὴν ἀποδοτικὴ αὐτοέκφρασι τῶν παιδιῶν; ἢ ἀκόμη στὴν μετ' ἡθους ἀνάγνωσι ποικίλων κειμένων; κλπ. Γίνονται ἐπίσης μελέτες γιὰ τὴν ἀξιολόγησι ἑνὸς νέου συστήματος, ποὺ ἔχουν ἐπινοήσει δυὸ διδάσκαλοι τῆς Γλασκώθης γιὰ τὴ βελτίωσι τῆς γραφομένης γλώσσας ἀπὸ τὰ παιδιά τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τὰ καθυστερημένα παιδιά τῶν σχολείων τῆς Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Ἐξετάζονται ἀκόμη καὶ τὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια γιὰ τὴν συστηματικὴ σπουδὴ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ γίνεται προσπάθεια ἀξιολογήσεώς των. Μὲ τίς σπουδάστριες ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὸ Δίπλωματῆς διδασκαλίας (A) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως γίνονται πολλὲς συζητήσεις καὶ κριτικὲς κατὰ τὴν περίοδο τῆς πρακτικῆς τῆς ἀσκήσεως στὰ σχολεῖα, ὅπου συζητοῦνται ζητήματα μεθοδολογικά, ποὺ ἔχουν ἤδη διδαχθῆ ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς των τῆς εἰδικῆς καὶ γενικῆς Διδακτικῆς. Πολλὰ ἀκόμη θὰ μπορούσαν νὰ λεχθοῦν γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ Τμήματος καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς, ὅπως στὸν καταρτισμὸ τῶν προγραμμάτων γιὰ τοὺς σπουδαστὰς ἄλλων κατηγοριῶν; γιὰ τὴν ἐνθάρρυνσι τῶν διδασκόντων νὰ ἐργασθοῦν μὲ βᾶσι καὶ τὰ προσωπικὰ των διαφέροντα γιὰ τίς διδακτικὲς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν στὴ Σχολὴ Γλωσσολογικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου ἢ τὴν βοήθεια ποὺ παίρνουν ἀπὸ αὐτήν, γιὰ τὴν δραστηριότητά τους στὴ διδασκαλία τοῦ Σαίξπηρικῦ ἰδίως δράματος καὶ τὴν ὀργάνωσι στὸ ἐτήσιο φεστιβάλ τοῦ Ἐδιμβούργου θεατρικῶν παραστάσεων μὲ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, ποὺ ἀποτελοῦν ἀξιόλογο καλλιτεχνικὸ γεγονός κάθε Αὐγούστο κλπ., ἀλλὰ ὁ περιορισμένος σκοπὸς τῆς παρούσης ἐργασίας μὲ ὑποχρεώνει νὰ τὰ παραλείψω.

Τμήμα ἀγωγῆς τοῦ λόγου (Speech Department)

Τὸ Τμήμα τοῦτο ἔχει 6 καθηγητὰς καὶ μὲ τὸν εἰδικὸ σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκει ἔρχεται κατὰ κάποιον τρόπο νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐργασία ποὺ γίνεται στὸ Τμήμα τῆς Ἀγγλικῆς. Ἡ ἐργασία στὸ Τμήμα αὐτὸ ἀποσκοπεῖ α) στὴν καλλιέργεια τῆς φωνῆς καὶ τὴν βελτίωσι τῆς ὁμιλίας τῶν μελλόντων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ὥστε νὰ πραγματοποιοῦν ἐπιτυχεῖς διδασκαλίες καὶ β) στὴν διεγερσι τοῦ διαφέροντός των πρὸς τὰ τοπικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἱκανότητος γιὰ τὴν ἀξιολογικὴ ἐκτίμησι τῶν διαφορῶν ποὺ τὰ ἰδιώματα αὐτὰ παρουσιάζουν. Μαθήματα ἀγωγῆς τοῦ λόγου παρακολουθοῦν ὅλοι οἱ σπουδασταὶ τοῦ Moga House σὲ κάποια περίοδο τῆς φοιτήσεώς τους στὸ Κολλέγιο.

Τὸ σχεδιαζόμενον πρόγραμμα μαθημάτων περιλαμβάνει μαθήματα ὀρθοφωνίας, μαθήματα γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ μιλάη κανεὶς ἐκ τοῦ προχείρου ἢ κατόπιν σχετικῆς προπαρασκευῆς, μαθήματα γιὰ τὸν τρόπο ποὺ γίνεται μιὰ συζήτησι, μαθήματα γιὰ τὸ πῶς γίνονται σχόλια καὶ ἄλλα ραδιοπρογράμματα, μαθήματα ἀπαγγελίας καὶ ἠθοποιίας κλπ. Κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς δραματικῆς τέχνης τὸ βάρος πέφτει στὴν ἐργασία δραματοποιήσεως ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ μέσα στὴν τάξι, στὴ μίμησι, στὴ χρῆσι κουκλῶν καὶ μαριονετῶν (κουκλοθέατρο καὶ θέατρο νευροσπάστων) κλπ. Ἀκόμη γίνονται μαθήματα θεραπευτικῆς ἀγωγῆς τοῦ λόγου σὲ ὠριασμένες κατηγορίες σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν.

Γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ χρησιμοποιοῦνται, σὲ μεγάλη κλίμακα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ζωντανὴ διδασκαλία τῶν καθηγητῶν, τὸ ραδιόφωνο, ἀπ' ὅπου μεταδίδονται εἰδικὰ μαθήματα, τὸ γραμμόφωνο καὶ τὸ μαγνητόφωνο.

Τμήμα κοινωνικῶν σπουδῶν (Department of social study) (1)

Τὸ Τμήμα τοῦτο, πού εἶναι τὸ νεώτερο ἀπὸ ὄλα τὰ Τμήματα τοῦ Κολλεγίου, ἰδρύθηκε πρὶν ἀπὸ 3-4 χρόνια καὶ παρουσιάζει ἀρκετὸ διαφέρον. Τὸ πρόγραμμα σπουδῶν διαρκῶς τροποποιεῖται καθὼς τὰ ἔτη σπουδῶν, οἱ διάφοροι κύκλοι μαθημάτων καὶ οἱ σπουδασταὶ τοῦ αὐξάνονται. Στὸ ἀρχικὸ προσωπικὸ του, πού τὸ ἀποτελοῦσε μόνον ἓνας καθηγητὴς τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας, ἔχουν σήμερα προστεθῆ ἄλλοι τρεῖς καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἐργάζονται μὲ ἐπιμίσθιο.

Τὸ Τμήμα Κοινωνικῶν Σπουδῶν βασίζει τὴν ἐργασία του στὶς ἐξῆς δύο βασικὰς ἀρχὰς α) ὅτι γιὰ νὰ προπαρασκευάσῃ κανεὶς σπουδαστὰς ἱκανοὺς νὰ ἐργασθοῦν στὸ πεδίο τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων πρέπει νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ νὰ γίνουσι ὄριμοι καὶ ἱκανοὶ νὰ προσαρμόζωνται στὸν ὕψιστο δυνατὸ βαθμὸ καὶ β) ὅτι γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸν τὸν σκοπὸ εἶναι οὐσιώδεις νὰ διατηρεῖται μιὰ πολὺ στενὴ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στοὺς διδάσκοντες καὶ τοὺς διδασκόμενους καὶ νὰ ἐπιτρέπεται ἐλαστικότης στὸ πρόγραμμα μαθημάτων καὶ τὶς χρησιμοποιούμενες μεθόδους, ὥστε νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τὶς ἀτομικὰς ἀνάγκες κάθε σπουδαστοῦ. Τὸ τελευταῖο τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο ἀν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ σπουδασταὶ τοῦ Τμήματος τούτου ἔχουν ποικίλη ἐμπειρία, διαφορετικὴ γενικὴ μόρφωσι καὶ ἡλικία 20-40 ἐτῶν. Ἡ ἐργασία μὲ τοὺς σπουδαστὰς αὐτοὺς γίνεται σὲ πολὺ μικρὰς ομάδες, πού εἶναι ἀνομοιογενεῖς. Στὴν ἴδια ομάδα μπορεῖ νὰ βρεθοῦν ἓνας συνταξιούχος ἀστυνομικὸς, ἓνας ὑδραυλικὸς ἀρχιεργάτης, ἓνας μηχανικὸς, ἓνας δημόσιος ὑπάλληλος, ἓνας νέος πού μόλις τελείωσε τὶς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς κ.ο.κ. Ἐκεῖνο πού συνηθῶς τοὺς ἐνώνει εἶναι τὸ κοινὸ τους διαφέρον γιὰ τοὺς νέους ἢ τὴν κοινωνία καὶ ἡ μετριοφροσύνη τους, πού τοὺς κάνει νὰ νοιώθουν τὴν ἀνάγκη ἐπὶ πλέον μορφώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως προκειμένου νὰ ἀναλάβουν ἀνάλογη ἐργασία στὰ διάφορα πεδία κοινωνικῆς δραστηριότητος. Τέτοιοι σπουδασταὶ συμβάλλουν χωρὶς ἄλλο πάρα πολὺ ὄχι μόνον στὴ μόρφωσι τῆ δικῆ τους καὶ τῶν συσπουδαστῶν τους, ἀλλὰ καὶ στὴν τελειοποίησι τῶν προγραμμάτων καὶ τῶν μεθόδων ἐργασίας τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν, πού τοὺς ἐκπαιδεύει.

Ἐνας στὸς 4 ἀπὸ τοὺς προσερχομένους γίνονται δεκτοὶ πρὸς φοίτησι. Ὄταν τελειώσουν τὶς σπουδὰς τους στρέφονται πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ καθηγηταὶ τους τοὺς κρίνουν περισσότερο καταλλήλους. Ἡ εἰδικὴ αὐτὴ ἐκπαίδευσι τοὺς ἐξασφαλίζει ἀμέσως ἐργασία σὲ μιὰ μεγάλη ποικιλία ἐπιχειρήσεων ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων. Ἄλλοι γίνονται Ἀρχηγοὶ Κέντρων Νεότητος, ἄλλοι σύμβουλοι σὲ Σχολεῖα γιὰ παιδιὰ μὲ συναισθηματικὰς διαταραχὰς ἢ σὲ Ἀναμορφωτικὰ Ἰδρύματα, ἄλλοι διευθύνονται ξενοδοχείων καὶ οἰκοτροφείων γιὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ, ἄλλοι εἰσέρχονται σὲ διάφορες ἄλλες ὑπηρεσίαι καὶ ἐπαγγέλματα, ὅπως τῆς Κοινωνικῆς Λειτουργοῦ κ.ἄ.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν ἐκρίθη ἀπαραίτητη ἡ χρησιμοποίησι νέων μεθόδων ἐργασίας. Μετὰ ἀπὸ κάθε διδασκαλία ἀκολουθεῖ συζήτησι σὲ μικρὰς ομάδες, ὅπου οἱ σπουδασταὶ ἐκφέρουν ἐλεύθερα τὶς γνώμες των, προβάλλουν τὶς ἀπορίες των, ἀναλύουν καὶ συμπληρώνουν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας στὴν τάξι. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ οἱ σπουδασταὶ ἐνθαρρύνονται νὰ παίρνουν πῶς ἐνεργὸ μέρος στὴ μορφωτικὴ τους πορεία καὶ ἐτοιμάζουν εἴτε ἀτομικὰ εἴτε σὲ ομάδες γραπτὰς ἐργασίας καὶ σχέδια, πού τὰ παρουσιάζουν στοὺς συσπουδαστὰς των. Οἱ διδάσκοντες διαρκῶς τοὺς παρέχουν ἐρεθίσματα καὶ νύξεις γιὰ τὴ συλλογὴ καὶ

1. Γιὰ περισσότερες πληροφορίες ὁ ἐνδιαφερόμενος μπορεῖ νὰ συμβουλευθῆ τὸ Second Triennial Report τοῦ Moray House College of Education, Ἐδιμβούργον Φεβρουάριος 1964 σελ. 27 κ.ἑ.

έπεξεργασία ύλικου είτε από τη βιβλιοθήκη είτε κατ' εὐθείαν από την κοινωνική ζωή, για να συμπληρώνουν έτσι το περιεχόμενο τῶν μαθημάτων, πού διδάσκονται στην τάξη. Ἐπί πλέον κάθε σπουδαστής βλέπει σέ ιδιαίτερη συνάντησι τὸν καθηγητή του κάθε 15 μέρες, στην ὁποία μπορεί νὰ συζητήσει ποικίλα προβλήματα ἀπὸ τὴν ἀτομική του μελέτη ἢ ἐμπειρία, νὰ γνωρίσῃ τίς εἰδικές ἀνάγκες του ἢ εἰδικὰ προβλήματα πρὸς λύσι καὶ νὰ πάρῃ συμπληρωματικὰ σχέδια ἐργασίας καὶ ὁδηγίες, πού θὰ συμβάλουν στην ἀτομική του τελειοποίησι.

Ἀπὸ τὴν ὄλη ἐργασία τοῦ Τμήματος τούτου ἡ Διεύθυνσι καὶ τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Moray House κατέληξαν στὸ συμπέρασμα διὰ μαθήματα **Κοινωνιολογίας καὶ Κοινωνικῆς Παιδαγωγικῆς** εἶναι ἀπαραίτητα καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους σπουδαστάς, πού πρόκειται νὰ γίνουν ἐκπαιδευτικοί Α) βαθμοῦ ἢ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Τὰ μαθήματα αὐτὰ σκοπὸ τους ἔχουν νὰ βοηθήσουν τὸν μέλλοντα ἐκπαιδευτικὸ νὰ ἀντιληφθῇ τὴ θέσι πού τὸ λειτούργημά του κατέχει μέσα στην κοινωνία καὶ ἀνάμεσα στὰ ἄλλα κοινωνικὰ λειτουργήματα, νὰ ἀντιληφθῇ ἀκόμη διὰ καὶ ἄλλοι παράγοντες ἐνδιαφέρονται ἐξ ἴσου γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ πιστέψῃ διὰ μιὰ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς θὰ καθιστοῦσε πῶς ἀποτελεσματικὴ καὶ τίς δικές του προσπάθειες γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήδων. Μερικὰ ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ περιλαμβάνονται στὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς Ψυχολογίας. Οἱ σπουδάστριες γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως εἰσάγονται στην κοινωνιολογία τῆς οἰκογενείας καὶ στίς σχέσεις μεταξὺ σχολείου καὶ κοινωνίας. Τοὺς γίνονται γνωστὰ διάφορα σχέδια ὀργανώσεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία καὶ τοὺς δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ συνειδητοποιοῦν καὶ συζητοῦν τίς κοινωνικὲς τους προκαταλήψεις. Στὸ Τμήμα τῆς Παιδαγωγικῆς πάλι παρακολουθοῦν μερικὰ μαθήματα Παιδαγωγικῆς Κοινωνιολογίας στὸ Β' ἔτος σπουδῶν καὶ στὸ Γ' ἔτος δίδεται μιὰ σειρά μαθημάτων σέ δσες ἐπιθυμοῦν ἐξειδίκευσι στὸν κάλο τῶν Κοινωνικῶν Σπουδῶν. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας καὶ στὸ Πρόγραμμα τῶν μελλόντων ἐκπαιδευτικῶν Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Moray House καὶ καθηγητὴ μου διδάκτορα W. J. Inglis σὰν μιὰ ἀπὸ τίς σημαντικώτερες καινοτομίες στὸ πρόγραμμα γιὰ τὴ μόρφωσι τῶν διδασκαλισσῶν Α) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν καθηγητῶν. Οἱ μέθοδοι ἐργασίας μὲ τοὺς σπουδαστάς πού πρόκειται νὰ τύχουν διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ Κοινωνικῶν Σπουδῶν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸ διαφέρον, ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξι τους ἐδῶ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς μελέτης μου. Ἄλλωστε τὸ Τμήμα τοῦτο βρίσκεται ἀκόμη στὸ στάδιο τῆς ἀναπτύξεώς του καὶ διὰ κι ἂν ποῦμε γι' αὐτὸ σήμερα δὲν θὰ ἔχη πιά ἀξία γιὰ αὔριο, ἀφοῦ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸν τὴν ὀργάνωσι καὶ τὴ λειτουργία του εἶναι ἡ διαρκὴς ἀλλαγὴ προγραμμάτων, μεθόδων καὶ προοπτικῶν.

Τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Κάθε Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο ἔχει καὶ τὸ Πρότυπὸ του ἢ καλύτερα τὸ Πειραματικὸ Σχολεῖο, πού μοιάζει περισσότερο μὲ τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν δικῶν μας Πανεπιστημίων (Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης) παρὰ μὲ τὰ Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν μας. Κάθε Πειραματικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ Δημοτικὸ καὶ Γυμνάσιον, ἐκτὸς ἀπὸ τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες, πού ἔχει μόνον Δημοτικὸ Σχολεῖο. Στὸ Πειραματικὸ γίνονται ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι χάριν τῶν ἀσκουμένων ὑποψηφίων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, παρακολουθῆσι τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, ψυχολογικὴ παρακολούθησι τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, δοκιμασία τῆς ἀποτελεσματικότητος διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τοῦ προγράμματος καὶ ποικίλες ἐρευνες ἐπὶ θεμάτων Ψυχολογίας, Διδακτικῆς καὶ Ὀδηγητικῆς. Μὲ τὴν προμήθεια δικτύων τηλεοράσεως μὲ ἐσωτερικὸ κώ-

κλωμα, πολλά Κολλέγια έχουν συνδέσει με έσωτερικό δίκτυο τηλεοράσεως τις αίθουσες, όπου γίνονται οι υποδειγματικές διδασκαλίες με τις αίθουσες του Κολλεγίου, από όπου παρακολουθούν οι ενδιαφερόμενοι σπουδασταί, όπως αναφέραμε ήδη.

Στά Πειραματικά Σχολεία καλούνται να εργασθούν για λίγα χρόνια απόφοιτοι του Κολλεγίου που έδειξαν εξαιρετική επίδοσι στα μαθήματα, ιδιαίτερες διδακτικές ικανότητες και παιδαγωγικό τάκτ, ανανεωνόμενοι τακτικά, καθώς και δοκιμασμένοι εκπαιδευτικοί, που αποτελούν το μόνιμο προσωπικό του Σχολείου και που είναι ικανοί εκτός από τα διδακτικά τους καθήκοντα να αναλαμβάνουν και έρευνητική εργασία και να βοηθούν τους καθηγητάς των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου στην διεξαγωγή αναλόγων έρευνών, για το περιεχόμενο των οποίων μιλήσαμε ήδη στο κεφάλαιο περί της εργασίας των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου.

Το Πειραματικό Σχολείο του Παιδαγωγικού Κολλεγίου του Moray House έχει τελευταία περιορισθή μόνο στο Δημοτικό Σχολείο και το Νηπιαγωγείο. Από τον Αύγουστο του 1961 έπαψε να δέχεται μαθητάς για το Γυμνάσιο. Την απόφασι αυτή πήρε το Διοικητικό Συμβούλιο του Κολλεγίου του Moray House ύστερα από εισήγησι του Συμβουλίου Σπουδών και του Διευθυντού του Κολλεγίου — με μεγάλη στενοχώρια, όπως μου είπαν — για το λόγο ότι με τήν προσθήκη μιās ακόμη τάξεως στα Γυμνάσια με πρόγραμμα πολλών μαθημάτων, από τα όποια οι μαθηταί θα παρακολουθούν μερικά μόνον κατά την προτίμησι τους, έδημιουργήθη πρόβλημα κτηριακών εγκαταστάσεων, που δεν μπορούσε να διαθέση το Κολλέγιο, λόγω στενότητας χώρου για τήν επέκτασί του, ενώ από το άλλο μέρος οι προσθήκες νέων κύκλων σπουδών στο Κολλέγιο απαιτούσαν την άμεση έξεύρεσι αίθουσών διδασκαλίας. Φυσικά αν στο Γυμνάσιο έδέχοντο μεγάλο αριθμό μαθητών, μιὰ τέτοια απόφασι δεν θα είχε κανένα λόγο να ληφθή, γιατί οι ομάδες των μαθητών που θα παρακολουθούσαν τα μαθήματα της έκλογής των θα ήσαν μεγάλες σε αριθμό, όποτε θα μπορούσαν να λειτουργούν σαν κανονικές τάξεις, όπως συμβαίνει στα Γυμνάσια της πόλεως. Στην περίπτωσι αυτή θα είχαν να λύσουν το διδακτηριακό πρόβλημα βρίσκοντας άλλοις τους απαιτούμένους χώρους.

Το Τμήμα του Δημοτικού Σχολείου αρχίζει σιγά σιγά να χρησιμοποιείται περισσότερο για έρευνα και λιγώτερα για υποδειγματικές διδασκαλίες, γιατί οι τελευταίες μπορούν κάλλιστα να γίνουν και στα άλλα σχολεία όπου γίνεται ή πρακτική άσκησι των σπουδαστών και γιατί ή έρευνα θεωρείται μιὰ από τις σπουδαιότερες ύπηρεσίες που μπορεί και πρέπει να προσφέρη το Πειραματικό Σχολείο ενός Παιδαγωγικού Κολλεγίου. Η μεγάλη έρευνα γύρω από τή διδασκαλία της Αριθμητικής με τή μέθοδο Cuisenaire που γίνεται εδώ και 10 χρόνια στο Σχολείο αυτό, καθώς και άλλες έρευνες για τήν καλύτερη μέθοδο διδασκαλίας της αναγκώσεως ήρθαν να δικαιώσουν τήν αντίληψι αυτή της Διευθύνσεως και του Συμβουλίου Σπουδών του Κολλεγίου του Moray House.

Το Νηπιαγωγείο χρησιμοποιείται για παρακολούθησι της εργασίας του από τις διδασκάλισσες που θέλουν να γίνουν νηπιαγωγοί και για τήν πρακτική τους άσκησι και ψυχολογική παρακολούθησι των νηπίων. Στο Νηπιαγωγείο εφαρμόζονται οι σύγχρονες αντιλήψεις και μέθοδοι για τήν άγωγή των νηπίων. Η έρευνα σε αυτό είναι πολύ περιωρισμένη.

Φοίτησι

Η φοίτησι των σπουδαστών για τους περισσότερους αρχίζει στις 12 Οκτωβρίου. Για μερικές κατηγορίες αρχίζει νωρίτερα. Έτσι για τις διδασκάλισσες π.χ. που θα φοιτήσουν για το πιστοποιητικό της διδασκαλίσεως των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου (Προπαρασκευαστικό Τμήμα Δημ. Σχολείου) και για κείνες

πού θα πάρουν τον εκπαιδευτικό τίτλο της Νηπιαγωγού αρχίζουν στις 21 Σεπτεμβρίου. Την ίδια ημερομηνία αρχίζουν τα μαθήματα και για το δίπλωμα των Αρχηγών Νεότητας. Για ειδικευμένους διδασκάλους ελαττωματικών παιδιών, εξ άλλου, τα μαθήματα αρχίζουν στις 6 Οκτωβρίου. Το ίδιο και για σπουδαστές από τις χώρες της κοινοπολιτείας. Στις 11 Οκτωβρίου αρχίζουν τα μαθήματα των πτυχιούχων Πανεπιστημίου και άλλων Ανωτάτων Σχολών, κ.ο.κ.

Το Έβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα καταρτίζεται κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών και είναι σταθερό ως το τέλος του διδακτικού έτους, όπως σταθερές και προκαθορισμένες είναι και οι ημερομηνίες των διαφόρων εκδηλώσεων του Κολλεγίου, π.χ. των εορτών, τελετών απονομής πτυχίων και διπλωμάτων κλπ. Οι ώρες διδασκαλίας διατίθενται αποκλειστικά για τη διδασκαλία των μαθημάτων για τα οποία προορίζονται, αναγράφονται δε στο Πρόγραμμα και οι αΐθουσες στις οποίες θα γίνονται τα μαθήματα αυτά.

Οι διδακτικές ημέρες είναι πέντε, όπως και για τα άλλα σχολεία της Μεγάλης Βρεταννίας και το Σαββατοκύριακο (Week-end) μένει πάντα ελεύθερο για την ουσιαστική ανάπαυση διδασκόντων και διδασκομένων. Υπάρχουν εν τούτοις Σαββατοκύριακα, που αφιερώνονται σε μορφωτικές εκδρομές και επισκέψεις εκτός της πόλεως. Τα μαθήματα αρχίζουν πάντα στις 9 π.μ., διακόπτονται στις 12 και 40' τα μεσημέρι για γεύμα και αρχίζουν πάλι στις 1 και 40' μ.μ. για να τελειώσουν στις 3 και 55' το απόγευμα. Ένα από τα απογεύματα συνήθως της Τρίτης ή της Τετάρτης αφιερώνεται σε άθλοπαιδιές και άλλες δράσεις χάριν αναψυχής. Συχνά το πρόγραμμα έχει και κενά που αφιερώνονται σκόπιμα για να πηγαίνουν οι σπουδαστές στη βιβλιοθήκη για δανεισμό και παράδοσι βιβλίων και στο Αναγνωστήριο για μελέτη. Πολλές από τις διδακτικές ώρες ή εργασία γίνεται σε μικρές ομάδες και όταν οι αΐθουσες δεν επαρκούν ή τάξει χωρίζεται σε δυο Τμήματα, όποτε οι ομάδες του ενός Τμήματος παρακολουθούν το ένα μάθημα και οι ομάδες του άλλου Τμήματος άλλο μάθημα και την επομένη ώρα γίνεται éναλλαγή.

Το διδακτικό έτος χωρίζεται σε τρία τρίμηνα καθωρισμένης διάρκειας. Το 1ο τρίμηνο αρχίζει συνήθως στις 12 Οκτωβρίου και τελειώνει στις 17 Δεκεμβρίου, το 2ο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Ιανουαρίου και λήγει στις 25 Μαρτίου και το 3ο τρίμηνο αρχίζει στις 19 Απριλίου και λήγει στις 24 Ιουνίου. Όπου προβλέπεται πρακτική άσκηση των σπουδαστών αυτή γίνεται στο τέλος του τριμήνου, που έχει ορισθεί, όποτε για την κατηγορία αυτή των ασκούμενων σταματούν τα μαθήματα νωρίτερα.

Οι φοιτώντες στα Παιδαγωγικά Κολλέγια οφείλουν να παρακολουθούν ανελλιπώς τα μαθήματα και να δείχνουν αξιοπρεπή συμπεριφορά. Έπειδή η εργασία είναι είναι θεωρητική μαζί και πρακτική δεν δικαιολογούνται απουσίες, παρά μόνον αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Η παρουσία δηλ. των σπουδαστών είναι απαραίτητη για το προσωπικό τους όφελος. Ας μη ξεχνοῦμε ότι στα φροντιστηριακά μαθήματα γίνεται τέτοια εργασία, που δεν μπορεί να αναπληρωθῆ με κανένα άλλο τρόπο μελέτης και συνεπώς όσοι τυχόν απουσιάζουν χάνουν ανεκτίμητες μορφωτικές ευκαιρίες, που δεν αποκλείεται να τους στοιχίσουν και την αποτυχία τους στις τελικές εξετάσεις... Στην πράξι πάντως οι σπουδαστές δεν απουσιάζουν ποτέ από τα μαθήματα.

Το θέμα της αξιοπρεπούς συμπεριφοράς απασχολεί πάρα πολύ την Διεύθυνσι των Κολλεγίων και τα Συμβούλια Σπουδών. Όπως είδαμε και στο κεφάλαιο για τη διαδικασία της εισαγωγής στο Κολλέγιο δίδεται μεγάλη σημασία στο ήθος των μελλόντων εκπαιδευτικών. Η παρακολούθησι λοιπόν των σπουδαστών και ιδιαίτερα των

1. Οι ημερομηνίες αυτές μπορεί να μετακινηθούν ελαφρώς από έτος σε έτος, αλλά η διάρκεια των τριμήνων είναι πάντοτε η αυτή.

σπουδαστριῶν εἶναι συνεχῆς καὶ συστηματικῆς στὸν τομέα αὐτό. "Ὅσοι καὶ ὄσες σπουδάστριες δὲν συμμορφώνονται μὲ τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὶς συστάσεις τῶν καθηγητῶν τοὺς δέχονται στὴν ἀρχὴ τὶς νοθεσίες των καὶ ἂν ἐξακολουθήσουν νὰ ἀδιαφοροῦν ἀποβάλλονται ὀριστικὰ ἀπὸ τὸ Κολλέγιο. Οἱ κανονισμοὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας συνιστοῦν τὴν λήψιν ὄλων τῶν μέτρων γιὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν σπουδαστῶν — καὶ ἰδιαίτερα τῶν σπουδαστριῶν — σὲ οἰκοτροφεία ἢ ἄλλα κατάλληλα καταλύματα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζονται οἱ ὅροι ὑγιεινῆς διαβιώσεως καὶ μελέτης καὶ νὰ εἶναι εὐχερῆς ἢ παρακολούθησίν τους καὶ ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Κολλεγίου μὲ αὐτοὺς. Κάθε ἀλλαγὴ διευθύνσεως πρέπει νὰ γνωστοποιεῖται ἀμέσως στὴ Διεύθυνσιν τοῦ Κολλεγίου. Ἐκτὸς τούτων ἀπαγορεύεται στοὺς σπουδαστὰς τῶν διετῶν καὶ τριετῶν κύκλων σπουδῶν νὰ ἐργάζονται ἢ νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα στὸ Πανεπιστήμιον ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους — πτυχιούχους ἤδη Παν) μίου — ποὺ παρακολουθοῦν τὸ Δίπλωμα Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τὸ Δίπλωμα Θεολογίας, στὴν περίπτωσιν ποὺ ὑπάρχει Πανεπιστήμιον στὴν ἐδρὰ τοῦ Κολλεγίου. Ἐάν κανένας σπουδαστῆς ἢ σπουδάστρια θέλῃ νὰ ἐργασθῆ στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ἢ στὴ διάρκειαν τοῦ διδακτικοῦ ἔτους πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐγγραφὴν συγκατάθεσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κολλεγίου. Τὰ μέτρα αὐτὰ παίρνονται γιὰτὶ οἱ σπουδῆς εἶναι ἐπίπονες καὶ πρέπει οἱ σπουδασταὶ νὰ ἀναπαύονται κανονικὰ, ἰδίως κατὰ τὸ διάστημα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἐξετάσεις

Οἱ ἐξετάσεις στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια εἶναι πολλῶν εἰδῶν. Γενικὰ διωὺς διακρίνονται σὲ πρακτικὰς ἐξετάσεις καὶ σὲ ἐξετάσεις γραπτὰς. Οἱ σπουδάστριες γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως ἢ οἱ παρακολουθοῦντες προγράμματα γιὰ τὴν λήψιν πιστοποιητικοῦ πρέπει (α) νὰ ἐπιτύχουν στὶς πρακτικὰς διδακτικὰς ἀσκήσεις, (β) νὰ ἐπιτύχουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις στὰ θεωρητικὰ μαθήματα τοῦ κύκλου σπουδῶν τους, (γ) νὰ ἔχουν ἰκανοποιητικὴν ἐπίδοσιν στὰ πρακτικὰ μαθήματα (Μουσικὴ, Τεχνικὰ κλπ.) καὶ (δ) νὰ πάρουν ἰατρικὸν πιστοποιητικὸν ποὺ νὰ φανερώνη ὅτι μποροῦν νὰ διδάξουν.

Τὰ κριτήρια ἐπιτυχίας στὶς κάθε εἰδους ἐξετάσεις καθορίζει τὸ Συμβούλιον Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου. Ὅσοι σπουδασταὶ δὲν ἐπιτυγχάνουν τὸ ἐπίπεδον ἀποδόσεως ποὺ τοὺς ζητεῖται προειδοποιοῦνται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου γιὰ τὴν ἀνεπαρκῆ ἐπίδοσιν καὶ τονίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Διευθυντὴ στοὺς σπουδαστὰς ὅτι, ἂν αὐτοὶ δὲν βελτιωθοῦν, θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Κολλέγιο. Ἐάν στὸ διάστημα ποὺ ὀρίζεται ὁ σπουδαστῆς δὲν δείξῃ σημεῖα βελτιώσεως τότε τὸ Συμβούλιον Σπουδῶν γνωρίζει τοῦτο στὸν Διευθυντὴ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ ζητήσῃ χωρὶς καμμιὰ ἄλλη διαδικασίαν, ἀπὸ τὸν σπουδαστὴν νὰ ἀφήσῃ τὸ Κολλέγιο γιὰ πάντα. Σπουδασταὶ ποὺ δὲν παρουσιάζουν ἰκανοποιητικὴν ἀπόδοσιν στὶς πρακτικὰς ἀσκήσεις — δοκιμαστικὰς διδασκαλίαις — ἢ ἀπορρίπτονται ὀριστικὰ ἢ παραπέμπονται σὲ ἐπὶ πλέον παρακολούθησιν καὶ πρακτικὴν ἀσκήσιν γιὰ ἓνα τρίμηνον. Ὅσοι πάλι ἀποτυγχάνουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις ὑποχρεώνονται σὲ συμπληρωματικὰς ἐξετάσεις μετὰ ἀπὸ ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα καὶ μόνον ἂν ἐπιτύχουν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ συνεχίσουν τὶς σπουδὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους. Οἱ ἐξετάσεις αὐτὰς γίνονται μέσα στὸν Μάϊον γιὰ ὄσους τελειῶνουν τὶς σπουδὰς τοῦ ἔτους τὸ 2ο τρίμηνον (τέλη Μαρτίου) καὶ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου γιὰ ὄσους τελειῶνουν τὶς σπουδὰς τους τὸν Ἰούνιον. Ὅταν ἢ ἀποτυχία ἐνὸς σπουδαστοῦ εἶναι γενικὴ ἢ ὁ ἴδιος ἔχει ἐπιδείξει πολὺ κακὴ διαγωγή τὸ πῶς πιθανὸν εἶναι νὰ τὸν ἀποκλείσουν γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸν Κολλέγιο. Τοῦτο ἀφίεται στὴν κρίσιν τοῦ Διευθυντοῦ, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου, τοῦ ὁποῖου ἄλλωστε προεδρεύει ὁ ἴδιος. Στὴν περίπτωσιν πάλι ποὺ ἓνας σπουδαστῆς ἐπεράτωσε μὲ ἐπιτυχίαν τὶς σπουδὰς του καὶ δικαιούται ἐκπαιδευτικοῦ τίτλου (διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ), ἡ χορήγησιν τοῦ τίτλου γίνεται μετὰ ἀπὸ

τὴν ἔκδοσι βεβαιώσεως ἀπὸ μέρους τοῦ Διευθυντοῦ, στὴν ὁποία γίνεται λόγος γιὰ τὴν τακτικὴν του φοίτησι στὴ διάρκειαν τῶν σπουδῶν του, γιὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν διαγωγὴν του, γιὰ τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς συσπουδαστάς του, γιὰ τὴν καθαρὴν ἄρθρωσιν καὶ ὁμιλίαν του καὶ γενικῶς γιὰ τὸ ὅτι ὁ ὑποψήφιος κατέχει ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἠθικὰς ιδιότητες ποὺ κρίνονται ἀπαραίτητες στὸν ἐκπαιδευτικὸν λειτουργό. Ἡ βεβαίωσι αὐτὴ χρειάζεται γιὰτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πύτλους, ποὺ πιστοποιοῦν τὴν καταλληλότητα καὶ τὰ προσόντα ἐνὸς πτυχιούχου, ἐκδίδονται ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας γιὰ τὴ Σκωτία.

Ἡ ζωὴ τῶν σπουδαστῶν στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλεγία

Οἱ σπουδασταὶ τῶν Σκωτικῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ζοῦν μὴ πλούσια σὲ βιώματα καὶ ἐκδηλώσεις ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς. Παρὰ τὸ φόρτον τῆς ἐργασίας τους βρίσκουν τὸν καιρὸν νὰ ψυχαγωγηθοῦν καὶ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ πράγματα ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν. Ἀνάλογα μὲ τὰ διαφέροντά τους οἱ σπουδασταὶ γίνονται μέλη διαφόρων Συλλόγων μέσα στὸ Κολλεγίον. Ἔτσι ἄλλοι ἀνήκουν σὲ Συλλόγους Χριστιανικοὺς, σὲ Γυμναστικοὺς Συλλόγους, στὸ Θεατρικὸν Σύλλογον ἢ στὸν Σαίξπηρικὸν Σύλλογον (ποὺ εἰδικῶς ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ) κ.ἄ. Οἱ Σύλλογοι αὗτοι λειτουργοῦν κανονικῶς, μόνον ποὺ τὰ μέλη τους ἀνανεώνονται ἀπὸ χρονιά σὲ χρονιά. Κάθε Σύλλογος ἐκλέγει τὸ Διοικητικὸν του Συμβούλιον, ὅλα δὲ τὰ Συμβούλια τῶν σπουδαστῶν μετέχουν δι' ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ἀντιπροσώπων τους σὲ ἓνα δευτεροβάθμιον Συμβούλιον, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ὅλους τοὺς σπουδαστάς τοῦ Κολλεγίου καὶ ἔχει δύο βασικὰ ἔργα: α) Φέρνει σὲ ἐπαφὴν, μὲ νόμιμα μέσα, τοὺς σπουδαστάς μὲ τὶς διάφορες ἀρχὰς καὶ ὑπηρεσίας τοῦ Κολλεγίου καὶ ἄλλους ὀργανισμοὺς προκειμένου περὶ ζητημάτων ποὺ ἀφοροῦν τοὺς σπουδαστάς καὶ τὸ Κολλεγίον. Κάθε φορὰ ποὺ οἱ σπουδασταὶ ἔχουν νὰ προτείνωσιν ἢ νὰ παραπονεθοῦν γιὰ κάτι γίνεται συνεδρίασις τοῦ Συμβουλίου τῶν Σπουδαστῶν καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀπόφασιν ποὺ παίρνεται ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Πρόεδρος νὰ ἐνεργήσῃ μόνος του, ἐρχόμενος σὲ ἐπαφὴν μὲ τὶς διάφορες Ἀρχὰς, γιὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ θέματος ποὺ προέκυψε. β) Πρωθεῖ, καλλιεργεῖ καὶ ἐνθαρρύνει μὲ πολλὰ καὶ ποικίλα μέσα τὶς δραστηριότητες καὶ τὴν κοινωνικὴν γενικῶς ζωὴν τῶν σπουδαστῶν. Γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸ ὑπάρχει εἰδικὸν Συμβούλιον Κοινωνικῶν Σχέσεων, ποὺ ὀργανώνει δεξιώσεις, συνεστιάσεις, χοροὺς καὶ ἄλλες δράσεις καὶ παρέχει τὴν ὑποστήριξιν του σὲ ὅλους τοὺς Συλλόγους τῶν Σπουδαστῶν, ποὺ εἶχαν τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ὀργανώσωσιν τέτοιαις δραστηριότησιν. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὸ Συμβούλιον τῶν Σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ἔχει τὴν εὐθύνην καὶ γιὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔτησιου περιοδικοῦ των.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Συλλόγους ἀναλαμβάνουν τὴν ψυχαγωγίαν τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κολλεγίου, τόσο κατὰ τὸ μεσημερινὸν γεῦμα, στίς αἴθουσας ἐστιασέως, ὅσο καὶ κατὰ περιόδους (μὴν φορὰ τὴν ἐβδομάδα ἢ ἀνά δεκαπενθήμερον) μὲ μουσικὰς ἐκτελέσεις, μὲ δίσκους κλασσικῆς μουσικῆς, μὲ κινηματογραφικὰς προβολὰς κλπ. Ὀργανώνουν ἀκόμη διάφορας ἑορτὰς, ὅπως εἶναι ἡ Χριστουγεννιάτικη ἑορτὴ, καὶ θεατρικὰς παραστάσεις στὸ θέατρο τοῦ Κολλεγίου καὶ ποὺ κάποτε παρακολουθεῖ καὶ τὸ εὐρύτερον κοινὸν τῆς πόλεως. Ἄλλοι πάλιν Σύλλογοι κανονίζουσιν φιλικὰς συναντήσεις σὲ διάφορα ἀθλήματα καὶ ἀθλοπαιδιὰς μὲ συλλόγους ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.

Ὅλοι οἱ σπουδασταὶ μέλη τῶν διαφόρων Συλλόγων καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου εἶναι αὐτοδικαίως καὶ μέλη τῆς Ἐνώσεως τῶν Σκωτικῶν Σπουδαστῶν, μιᾶς πανσπουδαστικῆς ὀργανώσεως, ποὺ ἐξασφαλίζει στὰ μέλη τῆς πολλὰ πλεονεκτήματα, ἀνάμεσα στὰ ὅποια εἶναι καὶ ἡ ταυτότητα ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς σπουδαστάς νὰ ταξιδεύωσιν μὲ μειωμένον εἰσιτήριον στὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν, νὰ ἐξασφαλίζωσιν εὐκολὰ στέγη, ὅπου πηγαίωσιν κ.ἄ. Ἐνθαρρύνονται ἔτσι οἱ σπουδασταὶ νὰ πραγματοποιοῦν ταξίδια στὸ ἐξωτερικὸν τὸ καλοκαίρι εἴτε ἀτομικῶς

είτε κατά τμήματα με επί κεφαλής καθηγητάς των. Τὸν Σεπτέμβριο πού μᾶς πέρασε π.χ. μιὰ μεγάλη ομάδα σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House με ἐπί κεφαλής τὸν Ὑποδιευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου ἔκαμε μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ στὴ Μεσόγειο καὶ ἔμεινε μιὰ ἐβδομάδα περίπου καὶ στὴν Πατρίδα μας, στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. Ἄλλοι σπουδασταὶ πῆγαν στὴν Ἰταλία καὶ ἄλλες χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ κίνησι αὐτὴ χρόνο με τὸ χρόνο συστηματοποιεῖται περισσότερο καὶ διαρκῶς αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν, πού κάνουν ἐκδρομὲς ἔξω ἀπὸ τὴ Μεγάλη Βρεταννία. Τῇ κίνησι ἐνθαρρύνει καὶ ἡ Διοίκησι τοῦ Κολλεγίου, γιατί με τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ αὐριανοὶ διδάσκαλοι τῆς Σωτίας ἀποκοτοῦν μιὰ πολύτιμη ἐμπειρία γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς, πού τοὺς εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ μιὰ πῶ ἀποδοτικὴ ἐργασία στὸ σχολεῖο τους. Τὸ Συμβούλιο τῶν Σπουδαστῶν κάθε Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου μετέχει στὴν Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐνώσεως Σκώτων Σπουδαστῶν με ἓνα ἀντιπρόσωπό του καὶ με δύο ἀντιπροσώπους του στὸ Γενικὸ Συμβούλιο τῆς Ἐνώσεως.

Οἱ σπουδασταὶ, ὡς μέλη τῶν διαφόρων Συλλόγων, συμπεριφέρονται πάντα με κοσμιότητα καὶ εἶναι σὲ θέσι νὰ κάνουν καλὴ χρῆσι τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν προνομίων τους. Σέβονται τοὺς καθηγητάς των καὶ περισσότερο τὴν Διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου, στὴν συμπράτασι δὲ ὄλων ὑπολογίζουσι πάρα πολὺ γιὰ τὴ λύσι τῶν ἀτομικῶν καὶ τῶν γενικῶν προβλημάτων τους. Ἔτσι ἓνα Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ χωρὶς καμμίαν ὑπερβολὴ σὰν μιὰ ἐστία πολιτισμοῦ, σὰν μιὰ κυψέλη ἐργασίας, ὅπου ὁ καθένας ξέρει τὴ θέσι του, τὰ δικαιώματά του καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Ὅπως σὲ κάθε ἐπιστήμη ἔτσι καὶ στὶς ἐπιστήμες τῆς Ἀγωγῆς ἔχομε πρόδους, πού πρέπει νὰ γίνωνται γνωστὲς στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πού βρίσκονται στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία ἢ καὶ στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πού γιὰ κάποιο ἀτομικὸ λόγο ἔμειναν ἐκτὸς ὑπηρεσίας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα. Ὅσο καὶ ἂν ἡ ἀρχικὴ βασικὴ μόρφωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν εἶναι πλήρης μετὰ ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ἔτσι καὶ ἂν παρακολουθοῦν τὰ κυκλοφοροῦντα ἔντυπα καὶ νέα βιβλία, γίνεται φανερὴ ἡ ἀνάγκη κάποιας ἐνημερώσεώς των στὰ ἰδρύματα ὅπου θεραπεύεται συστηματικὰ ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἔχει διαπιστωθῆ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, τὶς Τοπικὲς Ἐκπαιδευτικὲς Ἀρχές, τοὺς Ἐπιθεωρητάς καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὀργανώνονται ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια προγράμματα καὶ σεμινάρια πάνω σὲ θέματα πού ἀναφέρονται στὴ σχολικὴ πράξι καὶ τὴν θεωρίαν πού τὴν στηρίζει, ἀπὸ τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, πού ὅπως εἶδαμε ἔχουν ἀναλάβει τὴν παιδαγωγικὴ κατάρτισι ὄλων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τῆς χώρας αὐτῆς.

Τὰ προγράμματα αὐτὰ ἐκτελοῦνται τόσο στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους, ὅσο καὶ στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν. Πρὸς τὸ παρὸν τὰ σοβαρώτερα ἀπὸ τὰ προγράμματα αὐτὰ ἐπιμορφώσεως καὶ ἐνημερώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἐξαιρέσεις, γίνονται τὸ καλοκαίρι, μετὰ τὴν λήξι τῶν μαθημάτων, γιὰ νὰ μὴ διαταράσσεται ἡ λειτουργία τῶν σχολείων. Ὑπάρχουν ὅμως ἀρκετοὶ παιδαγωγοί, πού ὑποστηρίζουσι ὅτι μετεκπαιδεύσεις τέτοιες πρέπει νὰ γίνωνται στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους, καὶ νὰ μένη τὸ καλοκαίρι γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ὥστε με ἀνανεωμένες τὶς δυνάμεις νὰ ξαναρχίζουσι πὸ Σεπτέμβριο τὰ μαθήματα. Στὴν πράξι ἐφαρμόζονται καὶ οἱ δύο τρόποι ἐπιμορφώσεως. Ἔτσι, γιὰ νὰ πάρωμε ἓνα παράδειγμα, στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House παρακολουθοῦν τὰ προγράμματα αὐτὰ περίπου 3.000 ἐκπαιδευτικοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 1.000 περίπου παρακολουθοῦν μικρὰ προγράμματα στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους καὶ 2.000 περίπου τὰ θερινὰ προγράμματα.